

RECENZJE

SEMINARE
t. 36 * 2015, nr 2, s. 237-245

Francesco Motto (a cura di), *Salesiani di don Bosco in Italia. 150 anni di educazione*, LAS, Roma 2011, ss. 512.

W marcu 1861 r. na mocy proklamacji króla Vittoria Emanuela rodziły się zjednoczone Włochy. Kilka miesięcy wcześniej, w Turynie, ks. Jan Bosko dawał początek Zgromadzeniu Salezjańskiemu. Obchody 150-lecia narodzin państwa włoskiego stały się inspiracją dla F. Motta dla dokonania pewnej refleksji i podsumowań dorobku salezjanów we Włoszech na przestrzeni minionych lat. W omawianym okresie powstało na Półwyspie Apenińskim blisko 1500 dzieł (zarówno salezjanów, jak też i sióstr salezjanek FMA) o charakterze wychowawczym, duszpasterskim, oraz różnorakie centra doskonalenia zawodowego. Rozwój metody wychowawczej salezjanów nastąpił w ścisłym kontakcie ze społeczeństwem lokalnym, w myśl zasady ks. Bosko – wychowywać młodzież na uczciwych obywateli i dobrych chrześcijan.

Publikacja pod red. F. Motta pochyla się zatem nad zagadnieniem pracy salezjanów w okresie trudnych czasów „kwestii rzymskiej”, migracji zagranicznej i tej wewnątrz Włoch, tragicznych wydarzeń obydwu wojen światowych, totalitaryzmu faszystowskiego, niezwykle uciążliwych czasów powojennych, kontestacji studenckiej lat '60, aż po okres względnej spokoju społecznego i dobrobytu ekonomicznego, masowego dostępu do nauki i problemów związanych z globalizacją. Z nieukrywana zatem satysfakcją odnotowuję fakt pojawienia się pozycji książkowej, która przybliży osobisty wkład ks. Bosko oraz jego duchowych synów w wychowanie nowego pokolenia młodzieży, w budowanie oraz integrację nowego społeczeństwa włoskiego skupionego wokół wartości chrześcijańskich. Niniejsza recenzja jest swego rodzaju wyrazem podziękowania za wkład autorów w wykonanie pracy niemal niemożliwej – ukazanie w jednym tomie historii pracy salezjanów we Włoszech oraz wskazanie, za pomocą artykułów, opracowań statystycznych i świadectw, perspektyw rozwoju zgromadzenia założonego przez ks. Bosko.

Recenzowana praca podzielona jest na trzy sekcje. W pierwszej redaktor zamieścił artykuły zawierające opracowania na bazie badań empirycznych wraz ze stosownymi wynikami obliczeń statystycznych. Czytelnik znajdzie tam dane statystyczne obejmujące całe terytorium Włoch (tabele, wykresy) dotyczące blisko 400 domów salezjańskich podzielonych na regiony, inspektorie. Dzieła salezjańskie wraz z blisko 5 tysiącami salezjanów urodzonych we Włoszech podzielone i opisane zostały wg specyfiki pracy, jaka w nich była prowadzona: internaty, oratoria, szkoły, sierocińce, pensjonaty, parafie, seminaria, poligrafie. Pierwszą sekcję otwiera artykuł G. Malizia i F. Motta prezentujący badania ilościowe i obejmujący rozwój dzieła salezjańskiego w latach 1861-2010 (*L'evoluzione dell'Opera Salesiana in Italia (1861-2010)*). W artykule tym szeroko ukazano kontekst polityczno-społeczny, w którym rozwijały się dzieła wychowawcze i duszpasterskie w minionych 150 latach, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju pedagogii salezjańskiej i instytucji wychowawczych. Przybliżono dokładny opis domów i inspektorii w różnych regionach Włoch oraz dane dotyczące nowicjuszy i profesów. W dalszej części artykułu autorzy przechodzą do opisu różnych dzieł o charakterze szkolno-wychowawczym (szkoły podstawowe, gimnazja, szkoły średnie, centra doskonalenia zawodowego). Wiele miejsca poświęcają także sierocińcom, internatom oraz oratoriom. Drugi artykuł S. Sartiego i F. Motta (*Andamento e dislocazione delle case salesiane in Italia. Andamento e provenienza dei salesiani Italiani. Dati statistici (1861-2010)*), to także refleksja nad ekspansją dzieła salezjańskiego począwszy do domów założonych przez samego ks. Bosko (s. 83). Bez wątplenia pierwsze dwa omawiane artykuły mogą być dla historyków źródłem cennej wiedzy z zakresu wychowania młodzieży i rodzących się powołań we Włoszech, dają bowiem solidne podstawy historii dzieł salezjańskich widzianych w kluczu zmian politycznych, geograficznych i interpretowanych w oparciu o dane statystyczne ilościowe.

Druga sekcja ma charakter historyczny. Artykuły w większości już wcześniej publikowane, ale uznane za znaczące dla recenzowanej publikacji, drążą różne aspekty i pola działalności salezjanów w róż-

nych okresach. Na uwagę zasługują zatem artykuły P. Braidy, P. Stelli, F. Motta, F. Traniella, A. Girauda, P. Bairatiego czy S. Oniego, omawiające pracę salezjanów w okresie od założenia zgromadzenia do okresu faszyzmu, drugiej wojny światowej i czasów intensywnego rozwoju ekonomicznego. Z lektury tych artykułów przebiega się bardzo istotna idea: praca salezjanów miała zawsze charakter wychowawczy, była ciągle ukierunkowana na młodzież biedną i opuszczoną z warstw ludowych, której oferowano zdobycie zawodu, stosownego wychowania i nabycie stylu życia zgodnego z wartościami chrześcijańskimi. Znaczące wydają się wysiłki autorów, aby wskazać na istniejące związki i rodzące się dynamizmy pomiędzy działalnością zgromadzenia salezjańskiego a społecznością lokalną (P. Bairati, s. 209). Ze szczerością niektórzy przyznają, że formacja salezjańska była powodem przyłgnięcia do wartości demokratycznych i odrzucenia kultury i ideologii faszystowskiej, co jednak nie przełożyło się na proces formowania wśród młodych ducha autentycznego zaangażowania na rzecz demokracji (S. Oni, s. 271). Niezwykle znamienity jest fakt uwypuklenia w działalności salezjanów roli centrów doskonalenia zawodowego (CNOS-FAP). Nie można, bowiem pominać roli tychże placówek w promowaniu formacji profesjonalnej i wychowania integralnego młodzieży.

Trzecia sekcja obejmuje lata 1961-2010 i ma charakter świadectw ze strony ludzi bezpośrednio związanych z dziełem salezjańskim we Włoszech (wolontariat, teatr, działania związane z projektem *Mato Grosso*, dzieła resocjalizacyjne dla młodzieży (Arese), centra doskonalenia zawodowego (CFP), czy wreszcie Salezjańskie Centrum Katechetyczne (*Centro Catechistico Salesiano*)).

To retrospektywne socjologiczne, historyczne i pedagogiczne spojrzenie autorów na historię Włoch ostatnich 150 lat wzbogacone „fotografiami” z życia i zaangażowania salezjanów jest niezwykle cennym materiałem pokazującym ogrom pracy, myśli i poświęceń dokonanych w imię wychowania i zaoferowania młodzieży godnej przyszłości. Recenzowany tom oferuje niezliczoną ilość danych potrzebnych badaczom zajmującym się historią wychowania i historią rozwoju instytucji wychowawczych.

Prezentowana książka przedstawia dużą wartość historyczną i świadczy o dobrym zapleczu zarówno naukowym, jak i personalnym, jakie posiada zgromadzenie salezjańskie. Recenzowane materiały są ważnym wkładem teoretycznym i empirycznym w kwestię zrozumienia dzieła ks. Bosko oraz potwierdzają, iż jego placówki uczą, wychowują oraz doskonalą zawodowo młodzież w duchu wartości chrześcijańskich. Książka nie emanuje tryumfalizmem, ale jest ciekawą narracją tego, co stanowi o istocie bytu tysięcy salezjanów. Prezentowane artykuły ukazują refleksję nad tym, co było, ale też zachęcają do podejmowania dalszych wyzwań na polu edukacyjnym. Książka adresowana jest zarówno do ludzi nauki, jak też i do studentów, wychowawców, rodziców, wszystkich tych, którzy pragną gruntownie ubogacić swoją wiedzę z zakresu funkcjonowania instytucji i prewencyjnej metody wychowawczej ks. Bosko.

Ks. Bogdan Stańkowski SDB
Akademia Ignatianum w Krakowie